

Faruri, vitrine, fotografii, poeme, Cartea Românească, 1980; *Poeme de amor*, Cartea Românească, 1983; *Totul*, poeme, Cartea Românească, 1985; *Visul* (în edițiile următoare *Nostalgia*), povestiri, Cartea Românească, 1989, Humanitas, 1993; *Levantul*, poem epic, Cartea Românească, 1990, Humanitas, 1998; *Visul chimeric*, studiu critic, Litera, 1991, Humanitas, 2011; *Travesti*, roman, Humanitas, 1994 (a devenit roman grafic în limba franceză); *Dragostea*, poeme, Humanitas, 1994; *Orbitor: Aripa stângă*, roman, Humanitas, 1996; *Dublu CD*, poeme, Humanitas, 1998; *Postmodernismul românesc*, studiu critic, Humanitas, 1999; *Jurnal I*, Humanitas, 2001; *Orbitor: Corpul*, roman, Humanitas, 2002; *Enciclopedia zmeilor*, carte pentru copii, Humanitas, 2002; *Pururi tânăr, înfășurat în pixeli*, publicistică, Humanitas, 2003; *Parfumul aspru al ficțiunii*, audiobook, Humanitas, 2003; *Plurivers*, vol. I și II, poeme, Humanitas, 2003; *Cincizeci de sonete*, poeme, Brumar, 2003; *De ce iubim femeile*, povestiri și audiobook, Humanitas, 2004; *Baroane!*, publicistică, Humanitas, 2005; *Jurnal II*, Humanitas, 2005; *Poeme în garanție*, audiobook, Casa Radio, 2005; *Orbitor: Aripa dreaptă*, roman, Humanitas, 2007; *Dublu album*, poeme, Humanitas, 2009; *O seară la Operă*, poeme, Știința, Chișinău, 2009; *Nimic*, poeme, Humanitas, 2010; *Frumoasele străine*, povestiri, Humanitas, 2010; *Zen: Jurnal 2004–2010*, Humanitas, 2011; *Ochiul căprui al dragostei noastre*, publicistică și proză, Humanitas, 2012; *Fata de la marginea vieții*, povestiri alese, Humanitas, 2014; *Poezia*, Humanitas, 2015; *Solenoid*, Humanitas, 2016.

Cărțile lui Mircea Cărtărescu au primit cele mai importante premii literare românești, ca și zece importante premii internaționale: Premiul literar „Giuseppe Acerbi”, Italia (2005); Premiul internațional pentru literatură de la Vilenica, Slovenia (2011); Premiul internațional pentru literatură al orașului Berlin (2012); Premiul internațional pentru poezie Novi Sad, Serbia (2013); Premiul internațional Spycher-Leuk, Elveția (2013); Premiul La tormenta en un vaso, Spania (2014); Premiul Euskadi de Plata, San Sebastián (2014); Premiul orașului Leipzig pentru înțelegere europeană (2015); Premiul de stat al Austriei pentru literatură europeană (2015); Premiul „Gregor von Rezzori”, Florența (2016).

mircea cărtărescu

ochiul căprui al dragostei noastre

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Cuprins

O treime de sabie, o treime de scut	5
Ada-Kaleh, Ada-Kaleh... ..	9
Ochiul căprui al dragostei noastre	33
Anii furați	45
Primul meu blug	53
Epoca nesului	63
Despre onoarea actului de a scrie	75
O, Levant, Levant ferice... ..	79
Eminescu	89
Imperiul de hârtie	107
Pisica moartă a poeziei de azi	119
Aripa secretă	129
A beautiful mind	133
O imensă tristețe	137
Adio, Leo!	141
O fântână în mare	145
Jurnal cu Darwin	149
Pontus Axeinos	159
Copilul-lup al lui Dumnezeu	187
A patra inimă	191
Ruina unei utopii	201

Redactor: Lidia Bodea
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Cristina Jelescu
DTP: Florina Vasiliu, Dan Dulgheru

Tipărit la Accent Print – Suceava

© HUMANITAS, 2012, 2017

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Cărtărescu, Mircea
Ochiul câprui al dragostei noastre / Mircea Cărtărescu, – București:
Humanitas, 2017
ISBN 978-973-50-5585-1
821.135.1

EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 021 311 23 30 / 0372 189 509

O treime de sabie, o treime de scut

Am cincizeci și cinci de ani. Oricum aș lua-o, două treimi din viață au trecut. Am ajuns să-mi aduc bine aminte lucruri petrecute acum jumătate de veac. Tinerețea mea a fost acum treizeci de ani. Am prieteni pe care nu i-am văzut de două decenii. Și, în general, vorbesc acum despre decenii cum vorbeam altădată despre ani. Am văzut crescând, după mine, alte două generații. Mulți colegi ai mei sunt bunici, bărboși și cărunți. Alții deja au murit. Mă întâlnesc cu foștii mei elevi de la școala generală unde am predat cândva: au copii mari acum. Fiica mea se va căsători curând. Oamenii vin pe lume, cresc, îmbătrânesc și mor. Nu mai pot crede în minuni.

Mi-a rămas deci o treime de viață. Ce-am să fac cu ea? Ce se poate face, îndeobște, cu o treime de sabie, cu o treime de scut? Am motive să cred că tot ce-a fost bun s-a dus și că va trebui de-acum să mă pregătesc pentru adevăratele încercări. Va mai apărea ceva nou și minunat în viața mea, ceva pentru

care să merite să trăiești? Ce voi putea face mai mult decât am făcut când mintea și trupul îmi erau deopotrivă la zenit? Mai toți oamenii care trăiesc azi sunt mai tineri ca mine. Vorbesc o limbă care nu mai e a mea. Trăiesc într-o lume la care degeaba încerc să mă adaptez. Ce dialog pot să mai am cu ei? Cum pot să nu le simt condescendența?

Apogeul vieții mele a fost la patruzeci de ani. Atunci am fost sus de tot, atât de sus cât mi-a fost dat să ajung. Până atunci n-am cunoscut decât drumul ascendent. Nu puteam vedea nimic în jur, căci eram plin de sine. Fiecare etapă a drumului meu suitor era absolută, o rezolvam deplin, ca pe o problemă de matematică. Nu-mi cunoșteam limitele, mai mult, nu credeam că am limite. Puteam face orice, și credeam sincer că așa avea să fie întotdeauna. Viața mea era un act de credință: nimic nu-mi putea ieși rău, căci prin definiție eram un câștigător și nu existau accidente.

Dar glonte, pornit din țeavă încordat, încrezător, una cu traiectoria sa balistică, se răcește pe parcurs. Începe să oscileze, să șovăie, se dă peste cap. Deodată privești în urmă și ți se pare prea mult. Prea multe fapte acumulate, prea multă muncă, prea multă absurditate. Începi să te gândești: ce-nseamnă toate astea? Unde duce totul? Vezi că lucrurile făcute

de tine nu rămân strălucitoare, cum ți se păreau pe vremuri. S-au acoperit de mii și mii de alte lucruri făcute de alții. Tinerii nu mai știu de ele. Mai mult, lumea s-a schimbat tulburător, ce era sus e acum jos, ce era de valoare e acum gunoi. Cum poți să mergi înainte când sensul cuvântului „înainte“ e acum altul?

Ce minunat ar fi să-mi pot spune măcar (și mi-o și spun, dar fără nici un pic de convingere): ei, am muncit destul. Cât o să mai fac unul și-același lucru? Orice-aș face n-o să mai pot avea mai mult decât am avut deja, n-o să mai pot spune mai mult decât am spus. De-acum să-mi cultiv grădina, să-mi trăiesc viața, să privesc stelele, să mă-ntind în iarbă, să respir mirosul fânului, căci asta e tot ce poate primi un om pe acest pământ. Dar după câteva zile de „trăit viața“ mă-ntorc înspăimântat la bancul meu de lucru, căci pentru mine viața nu-nseamnă contemplarea norilor, ci însăși munca mea, fără de care nu simt că trăiesc, și n-aș simți că trăiesc nici în paradis. E o pervertire prostească a sensului vieții, dar eu, așa cum sunt făcut, nu știu alt sens. Dacă nu lucrez, timpul curge în gol și viața mea se scurge în vârtej ca apa în orificiul căzii.

Probabil că am căzut la testul vieții, sau sunt foarte aproape să cad. Probabil am căutat în direcția

greșită când am crezut că munca mea – într-o zonă neînsemnată de altfel – are vreo valoare, că mă poate duce la înțelegere. Mă privesc acum: un om de cincizeci și cinci de ani care, probabil, n-a făcut nimic adevărat în viață. Nimic, oricum, din ce era de așteptat să facă. Voi mai trăi poate două sau trei decenii. Vor trece-ntr-o clipă. Îmi amintesc ca ieri cum eram acum douăzeci de ani. Știu cum voi fi peste încă douăzeci, când pasta din pix se va usca, iar bara vieții mele, ca-n jocurile pe computer, va scădea până la ultima liniuță.

Ada-Kaleh, Ada-Kaleh...

...Ca și cum, scriind, fiecare dâră trasată cu pixul pe pagină s-ar umple de mucegai și fiecare pagină lăsată în urmă, acoperită cu scrisul meu, s-ar scoroji, s-ar îngălbeni și s-ar răsuci ca o frunză bătrână. Iar eu aș scrie tot mai repede, ca să nu fiu ajuns din urmă de dezastru și de nenorocire.

...Ca și cum, recitindu-mă, fiecare foton ce-mi lovește pagina, ricoșează și-mi străbate retina ar îmbătrâni pe parcurs, s-ar chirca ca un bob de piper și-n loc de lumină ar elibera din el un praf înecăcios, ca pulberea de pe aripile fluturilor morți, țintuiți cu un bold ruginit în insectare.

...Ca și cum, mâncând, lingura în care supă se rotește ușor, antrenând în rotire un fir de fidea, ar rugini pe drumul ei de la farfurie la gură, s-ar coroda și-ar curge în zgrunțuri de oxid pe olanda pură a feței de masă, și doar un glob de supă, moale și-n continuă remodelare, ar mai levita în văzduh, până s-ar umple și el de viermi și de urechelnițe.

...Ca și cum, făcând dragoste, miliardele de bărcuțe de hârtie eliberate din pântecul meu ar pătrunde în pântecul femeii mele, într-o geografie necunoscută și stranie, ar trece prin strâmtori cumplite, prin cataracte neiertătoare, ar eșua cu miile pe țărături pline de scoici, s-ar repezi prin trompe străvezii, luând foc la frecarea cu pereții, ar fi vâdate de ființe fără ochi, până ce-o singură corăbioară ar poposi-n apele liniștite din jurul copleșitoarei, rotundeii fortărețe. Și-acolo, sub un cer de furtună, ar aștepta-o ruina, ruina totală, ruina fără de margini. Piatră pe piatră n-a rămas din cetatea ovariană.

...Ca și cum podurile s-ar prăbuși după trecerea mea.

...Ca și cum stelele-ar exploda după ce cad în somn.

...Ca și cum memoria noastră ar fi un osuar.

...Ca și cum mintea noastră ar fi un clopot crăpat.

Țin și acum minte mirosul tabloului cu insula Ada-Kaleh. Când săream în pat, insula cea verde, cu minaretul ei galben-pal, sălta și ea în sus și-n jos, iar turcoaica din prim-plan levita când în adâncul cam țipător-vernii al Dunării, când în năclăiala albastre a cerului. În primele zile, acel miros de ulei de

în umpluse mica mea cameră până la tavan și, când deschideam fereastra, îl vedeam literalmente cum se revarsă și curge ca o cascadă de-a lungul celor cinci etaje de prefabricate zgrunțuroase. Era greșos și totuși plăcut, ca atâtea alte mirosuri, de benzină și de ebonită, de frunză de nuc și de cauciuc natural, chiar și mirosul de pisici moarte din curtea din spatele blocului. Vopseaua nu era încă uscată: îmi băgasem de câteva ori unghia în ea și intrase ca-n unt, până ce tata m-a prins și a urmat obișnuita scoatere a curelei de la pantaloni. În definitiv, tabloul costase 25 de lei, foarte mult pentru familia de muncitori ce se mutase în șoseaua Ștefan cel Mare și începuse, după priceperea sa, să-și înfrumusețeze micul apartament. Blocul nu era încă finisat, în jurul lui erau șanțuri mocirloase unde urmau să fie montate țevile de canalizare, liftul nu fusese nici el așezat în hornul lui amețitor, dar ai mei se și apucaseră de treabă. Au zăgrăvit întâi pereții cu rolul de cauciuc, cu câte un alt model pentru fiecare odaie – crenguțe cafenii, ghinde roșietice, palmieri melancolici în camera mea, totul stropit apoi cu sclipiciuri de mica –, au adus ceva mobilă adunată de la rubedenii și chiar au cumpărat un radio masiv, cu ochi magic care se aprindea, verde fosforescent, când apăsa pe clapa de pornire. La radio îmi era interzis cu desăvârșire

să mă joc, dar în lungile ore când trebuia să dorm după-masa îi clănțăneam clapele la nesfârșit, înfundându-le câte două-trei deodată, rotind de butoanele butucănoase, făcute din același plastic dur și semi-transparent, până ce acul indicator glisa de la Berlin la Varșovia și apoi la Moscova în ecranul de pe pânza aspră. Mai ales îmi plăcea să privesc adânc în ochiul cel verde, care se făcea tot mai intens, ca o piatră nestemată, pe măsură ce aparatul se încălzea. Într-o zi, pe când ascultam, în surdina, teatrul la microfon, cu urechile ciulite să prindă și cele mai mici zgomote din sufragerie (tata, cu ciorapul lui de damă pe cap, ca să-i preseze părul pe spate, putea apărea din clipă-n clipă ca să vadă dacă dorm), a sunat cineva la ușă. Am auzit voci, între care a unei femei necunoscute, lucru care se-ntâmpla foarte rar în mica lume de vecini din blocul nostru. Mai veneau la ușa noastră pocăite cu broșurele pe care scria mereu același lucru: „Eu sunt Calea, Adevărul și Viața“, țigănci care dădeau oale sau farfurii pe haine vechi, tânguindu-se la nesfârșit și, în preajma Anului Nou, popa cu botezul, căruia ai mei nu-i deschideau niciodată, ci-i spuneau prin ușă: „Nu primim! Noi avem alte convingeri!“ Alții n-aveau ce să caute, în afară, firește, de mătușa Vasilica, sora mamei. Dar vocea ei mieroasă o știam prea bine. Foarte curios,

m-am sculat din pat, m-am privit o clipă-n oglindă (un băiețel subțire de nouă ani, doar în chiloței tetra, s-a uitat și el în ochii mei negri) și am mers în holulețul dintre camerele noastre. Am crăpat ușa și am privit în sufragerie. La masă era o femeie atât de colorat îmbrăcată, încât ai mei, pe lângă ea, arătau ca niște mulaje din magazinele prăfuite de îmbrăcăminte, aproape că nici nu se vedeau. Femeia învârtea lingurița în inevitabila dulceață de cireșe amare și vorbea continuu. Scosese dintr-o geantă mare câteva bucăți de carton pe care le tot flutura sub nasurile alor mei. Ce ciudată era, o „cucoană“, altfel decât toate mamele din bloc, mereu transpirate de la mașinile de gătit, mereu cu câte-o cârpă-n mâini ca să dea muștele afară. Ochii-i străluceau, albaștri, între gene rimelate rugos, iar între buzele rujate dinții aveau și ei vagi urme de ruj... M-aș fi cuibărit în poala ei, doar în chiloții mei rupți, i-aș fi înconjurat gâtul cu brațele mele cafenii și-am fi stat așa, obraz lângă obraz, cu ochii sclipind în semi-umbra verde a camerei...

Era pictoriță, îmi explicase mama după ce trecuse ora de somn. Le arătase mai multe modele de tablo-uri, dintre care aleseseră trei: niște flori pentru sufragerie, o iapă cu mânzul ei pentru holișor și... insula Ada-Kaleh pentru camera mea! Nu era minunat?

Aveam să avem și noi tablouri adevărate, nu pozele cu pisici din reviste și gobelinurile cu doi copii ce se pupă, ca toată lumea. Eu, care mă uitam ore-n șir la palmierii sclipitori de pe pereții mei, ca la altă minune, aproape că nu-nțelegeam. Deasupra patului avea să apară (dar abia peste o săptămână) un tablou adevărat, cu ramă aurită și lucruri pictate frumos înăuntru, cum nu văzusem decât la Lucian, fiul ofițerului de securitate, acasă.

Câteva zile, tablourile, proaspăt pictate, au umplut casa cu mirosul lor. Nu-mi păsa de flori și de căluți nici cât negru sub unghie. Al meu era cel cu insula Ada-Kaleh, care, împreună cu palmierii și cu radioul cel uriaș, forma pentru mine o lume fantastică. L-am privit până-am chiorât, l-am încercat cu degetele și chiar cu limba. Ajunsesem să știu fiecare trăsătură de pensulă din dreptunghiul său în ramă aurită. Celelalte aveau geam deasupra, dar al meu, nu știu de ce, n-a avut niciodată. În colțul din dreapta, jos, era o iscălitură pe care n-am reușit să o citesc. „Ada-Kaleh, Ada-Kaleh...” Era un cântec la radio, de-acolo știam numele ăsta. Se dădea aproape-n fiecare zi. Îl cânta o femeie, molcom și voluptuos, era un cântec turcesc, pentru că și insula Ada-Kaleh, îmi spunea mama, era locuită de turci. Era o insulă pe Dunăre unde mama nu fusese,

firește, niciodată, dar despre care povestea ca și când insula ar fi fost, totuși, o parte a trecutului ei. Pentru mine însă, era o insulă de muzică solidificată, un cuvânt cântat uneori cu atâta intensitate, încât firul melodic subțire și elastic pătrundea prin ziduri și ieșea la larg, în cartierul nostru muncitoresc, topind blocurile ude și străvezii din fabrica de gheață, încurcând ițele la războaiele de țesut ale țesătoriei Donca Simo, ruginind presele și strungurile Ateliereilor CFR și făcând să crape sifoanele albastrui în aparatul cu roată uriașă al sifonăriei din colț.

De atâta privit, pe când săream în pat, la tabloul de pe perete, am început să visez, nopțile, un peisaj mirific, poate cel mai uluitor din câte-au fost vreodată permise ochilor mei sau ochiului mai mare de sub pleoapa craniului meu. Era Dunărea, dar nu fluviul abstract despre care-nvățasem la școală, ci un flux de ape amestecate, cu vițe verzi și albastre, larg de kilometri întregi, până la marginea vederii, și curgând între chingi de piatră cu o furie înspăimântătoare. O cataractă orizontală, fără sfârșit și-nceput, turbioane de cristal lichid și stropi masivi, încremeniți, de sticlă incendiată, o măreție de fluviu omfalic, de fluviu care se prăbușește din lună sau din sfera fixă de cuarț a bolții cerești. Ape gâlgâind și clocotind, repezindu-se după pradă ca miliarde de